

Uralkodás – ítélet vagy felszólítás?¹

A Gen 3:16b vizsgálata

Suhai György

2009.06.18.

A bűneset következményeként Isten az alábbi büntetést rója ki az asszonyra:

Gen 3:16 Az asszonynak monda: Felette igen megsokasítom viselődésed fájdalmait, fájdalommal szülsz magzatokat; **és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad.**

A vers első olvasásra egy összefüggő ítéletnek vagy büntetéssorozatnak tűnik. Így szoktuk olvasni. A felől semmi kétség, hogy az első két tagmondat Isten büntetéséről szól: a terhességi időszak megnehezítéséről és a szülési fájdalom megjelenéséről. A harmadik tagmondat értelmezése azonban már nem ilyen magától értetődő és ezért, a jelen tanulmányban, figyelmünk középpontjában a 16. vers második fele áll: „**és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad.**” A kérdésünk pedig így hangzik: az eredeti szöveget és a Biblia egészét figyelembe véve vajon itt újabb ítéletről vagy egy parancsról van szó? Ahhoz, hogy kielégítő választ találjunk erre a kérdésre, további kérdéseket kell tisztáznunk. Mit jelent az asszony „epekedése” és a férfi „uralkodása”? Pontosan mi után epekedik az asszony? És hogy tekint a Szentírás a bűneset után élő ember házastársi kapcsolatára?

Mit jelent az asszony „epekedése”?

A Gen 3 16-ban szereplő héber szó תְּשׁוּקָה egy főnév, mely „vágyakozás”-t jelent és összesen háromszor fordul elő a héber Bibliában, a Gen 3:16-ban, 4:7-ben és az Én 7:11(10, Károli)-ban:

Gen 4:7 Hiszen, ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz; ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselekedik, és reád van **vágyódása**; de te uralkodjál rajta.

Genesis 4:7
חַטָּאת רַבָּץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשַׁל־בּוֹ:
לֹא תִיטֵיב לַפֶּתַח

Én 7:10 Én az én szerelmesemé vagyok, és engem **kiván** ő!

Song of Solomon 7:11
אֲנִי לְדוּדַי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ: ׀

Pusztán azért, mert az Énekek Énekében is ez a szó szerepel, nem feltétlenül kell automatikusan szexuális vágyakozásra, érzelmi kiszolgáltatottságra, a férfitől való

¹ Jelen tanulmány alapjául C. John Collins, *Genesis 1-4, A Linguistic, Literary, and Theological Commentary*, (Phillipsburg, NJ: P&R Publishing, 2006), 159-160. szolgál.

érzelmi függőségre gondolnunk. Az Én 7:11-ben pl. határozottan pozitív értelemben szerepel a „vágyakozás” szó. Hogy tehát pontosan milyen jellegű vágyakozásról van szó a Gen 3:16-ban, azt a közvetlen szövegkörnyezet dönti el. Mielőtt azonban ezt megvizsgálánánk, nézzük meg, mit mondhatunk a férfi uralkodásával kapcsolatban.

Mit jelent a férfi „uralkodása”?

Az előzőhöz hasonlóan a héber מָשַׁל („uralkodik”) szó sem bír önmagában *negatív* jelentéstartalommal. A Gen 1:16-ban és a 2 Sám 23:3-4-ben, például, kifejezetten pozitív értelemben van szó „uralkodásról.”

Gen 1:16 Teremté tehát Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy **uralkodjék** nappal és a kisebbik világító testet, hogy **uralkodjék** éjjel; és a csillagokat.

Genesis 1:16 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמָּאֲרֹת הַגְּדֹלִים
אֶת־הַמָּאֹר הַגָּדֹל לְמִשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאֹר הַקָּטָן
לְמִשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים:

2 Sám 23:3 Izráelnek Istene szólott, Izráelnek kösziklája mondá nékem: A ki **igazságosan uralkodik** az emberek felett, a ki **Isten félelmével uralkodik**:⁴ Olyan az, mint a reggeli világosság, mikor a nap feljő, mint a felhőtlen reggel; napsugártól, esőtől sarjadzik a fű a földből.

2 Samuel 23:3 מוֹשֵׁל מִיִּשְׂרָאֵל לִי דָבָר צוֹר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל
בְּאֲדָם צָדִיק יִרְאֵת אֱלֹהִים: ⁴ וְכֹאֹר בְּקֶרֶב יוֹרְחַ־שָׁמֶשׁ
בְּקֶרֶב לֹא עֲבוֹת מִנְּגֵה מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאֲרֶץ:

Tehát uralkodni lehet igazságtalanul és igazságosan, Isten félelmével és Isten félelme nélkül is. A kérdés, hogy honnan eredezteti valaki a hatalmát az uralkodáshoz, Istentől vagy önmagából. A férfi uralkodását illetően is tehát a közvetlen szövegkörnyezet adhat számunkra eligazítást.

Egy érdekes megfigyelés

Ami a vizsgált igerész szövegkörnyezetét illeti, Collins (és más kommentárírók is) érdekes összefüggést fedezett fel a 3:16 és a Gen 4:7 között. A két igevers, nyelvtani szerkezetét és szókincsét tekintve meglepő hasonlóságot mutat, melyet az alábbi táblázat szemléltet:

3:16	4:7
Az asszonynak monda:...	a bűn az ajtó előtt leselkedik,
és a te férjedre ² van/lesz a te vágyódásod , de ő uralkodik te rajtad.	és reád van vágyódása ; de te uralkodjál rajta.
אֵל-הָאִשָּׁה אָמַר וְאֵל-אִישׁוֹ תְּשׁוּקָתוֹ יְהוּא יִמְשַׁלּ-בָּדָד:	לִפְתָּח חַטָּאת רַבִּין וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשַׁלּ-בּוֹ:

Bizonyára nem véletlenül használja Mózes rögtön a következő fejezetben (csupán néhány verssel később) ugyanazt a nyelvtani és mondatszerkezetet. A Gen 4:7-ből egyértelműen kiderül, hogy ott a „vágyakozás” negatív, míg az „uralkodás” pozitív értelmű. A bűn felül akar kerekedni, a hatalma, irányítása alá akarja vonni Kaint. Ilyen értelemben vágyakozik Kainra. Isten azonban felszólítja őt arra, hogy ne hagyja, hogy ez megtörténjék, vagyis tartsa az uralma alatt a reá vágyakozó bűnt.

A Gen 3:16b egy másik lehetséges fordítása, az egyértelműbb 4:7b fényében tehát a következőképpen hangozna: „Az asszonynak monda:... a te férjedre van/lesz vágyódásod, **de ő uralkodjon rajtad!**”³ Vagyis, az asszony, a bűneset következtében, arra fog vágyakozni, hogy az irányítása alá vonja a férjét, de a férjnek ezt nem szabad hagynia, hanem mint Istentől rendelt szövetséges fejnek és a család vezetőjének, Istentől kapott felhatalmazásánál fogva, az eredeti teremtési renddel összhangban, Istennek tetsző módon „uralkodnia” kell az asszonyon, azaz vezetnie kell őt. A férfi tehát *szolgáló vezető*, aki Istentől kell, hogy eredeztesse az ő hatalmát. A baj akkor van, ha önmagából akarja eredeztetni azt és megpróbál kényuralmat gyakorolni az asszony felett. Úgy tűnik tehát, hogy a férfi „uralkodása” nem büntetés, hanem az Isten által rendelt megoldás az asszony „epekedésére,” azaz a házassági egyensúly, a házasság intézményének megőrzésére.

Úgy gondolom, egy sokunk számára ismert nagyon is mai jelenségről van itt tehát szó, az irányításért folyó küzdelemről, hatalmi versengésről a házastársak között. Ez a rivalizálás a bűneset következménye, az Isten rendjével szembeni lázadás egy formája, melyre egyetlen gyógyír a házasságra, még pontosabban a férfi vezetői tisztére, illetve az asszony férjének való engedelmességére vonatkozó eredeti teremtési rend helyreállítása és megőrzése.⁴ Erről szól a Gen 3:16.

² A héber אֵל prepozíció jelentheti azt is, hogy valaki „ellen,” (The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon, #413.4) ld. Gen 4:8. A magyarban kicsit furcsán hangzana ugyan, de fordíthatnánk úgy is a 3:16b-t, hogy „a férjed *ellen* van a te vágyódásod.” Azaz, az asszony a férje ellen akar törni, a kérdés hogy milyen téren. Ld. a további magyarázatot.

³ Egy másik lehetséges fordítás: „de hagyj, hogy ő uralkodjon rajtad!” Az imperfectum a héberben fordítható jelen és jövő időben, óhajtó (cohortativus, ha 3. személyben van az ige), illetve felszólító módban.

⁴ Az asszony teremtett a férfi segítőtársaként és nem fordítva (Gen 2:18), az asszony a férjéből teremtett (2:21,22), az asszony tehát, titokzatos módon, a férjéből eredezteti az identitását, melyet annak ténye is megerősít, hogy a férfitől kapta a nevét (3:20). Abban a korban a névadás többek között hatalmi igény

Gen 3:16b az ÚSZ fényében

Mindez összhangban van Pál és Péter apostol házasságról szóló tanításával is, mely szerint az asszony engedelmességgel tartozik az ő férjének, aki az ő feje csakúgy, mint ahogy Jézus is a férfié:

Ef 5:22-24, 33 Ti asszonyok a ti saját férjeteknek engedelmesek legyetek, mint az úrnak.
²³ Mert a férj feje a feleségének, mint a Krisztus is feje az egyháznak, és ugyanó megtartója a testnek.²⁴ De miképen az egyház engedelmes a Krisztusnak, azonképen az asszonyok is engedelmesek legyenek férjöknek mindenben...³³ az asszony pedig meglássa, hogy félje a férjét.

Sára Ábrahámot az ő „urának” nevezte (1 Pét 3:6), mely ugyancsak magában hordozza ezt a bibliai gondolatot. Péter szintén az eredeti teremtési rend megőrzésére buzdítja címzettjeit:

1 Pét 3:1 Hasonlóképen az asszonyok engedelmeskedjenek az ő férjöknek.

Vö. 1 Kor 11:7-12; Tit 2:5.

Érdekes módon a Károli fordításban az Ef 5:22-nél és a Tit 2:5-nél felsorolt hivatkozások között is ott szerepel a Gen 3:16(!), mely arra enged következtetni, hogy Károli Gáspár maga is tisztában lehetett az általam és más kommentárírók által javasolt fordítási lehetőséggel, még akkor is, ha végül nem ezt a fordítást részesítette előnyben.

bejelentését, egyfajta alá-, fölérendeltségi viszonyt jelölt a névadó és a nevezett személy között. Isten első sorban a férfit (Ádám), mint a házasság szövetségének fejét vonja felelősségre a bűneset miatt (3:9), mégpedig amiatt, hogy nem élt Istentől rendelt vezetői tiszttel, hanem „hallgatott” a feleségére, azaz, engedte, hogy ő vegye át az irányítást (3:17). Ádám bűnének egyik legfőbb oka, hogy eltért az eredeti teremtési rendtől és átengedte a vezetői tisztséget a feleségének. Ezt kéri rajta számon Isten.